

Тавзеҳот
оид ба самтҳои асосии сиёсати молиявӣ
ва Бюжети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон
барои солҳои 2016 – 2018

Нишондиҳандаҳои Бюжети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2016 – 2018 дар асоси муқаррароти Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи молияи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон», Кодексҳои андоз ва гумруки Ҷумҳурии Тоҷикистон, Фармоиши Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 31 декабри соли 2014 таҳти рақами 143 - ф ва дурнамои нишондиҳандаҳои асосии макроиқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2016 - 2018, ки аз ҷониби Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар вазорату идораҳои дахлдор пешниҳод шудааст таҳия гардида, марҳилаи аввали таҳияи Бюжети давлатиро пурра дар бар мегирад.

Ҳангоми таҳияи нишондиҳандаҳои Бюжети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2016 – 2018 тамоми афзалиятҳо ва дастуру супоришҳое, ки аз Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мӯхтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 23 январи соли 2015 бармеоянд, барномаҳои миллӣ, Стратегияи идоракунии молияи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2009 - 2018, концепсияҳо ва барномаҳои тараққиёти соҳаҳои иҷтимоӣ ва рушди иқтисодиёт пешбинӣ гардидаанд, ба назар гирифта шудааст.

Самтҳои асосии сиёсати Бюжети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи миёнамӯҳлат ба мақсади дар амал татбиқ намудани сиёсати иқтисодиву иҷтимоии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, амалӣ намудани афзалиятҳои муҳими стратегии давлатӣ, аз ҷумла таъмини истиқлолияти энергетикӣ, раҳиҳои кишвар аз бунбасти коммуникатсионӣ, бехатарии озуқаворӣ, амнияти кишвар, таъмини ҳифзи иҷтимоии аҳоли ва рушди иқтисодиёти мамлакат равона гардида, дар ин робита устувории нишондиҳандаҳои макроиқтисодӣ, амалӣ намудани афзалиятҳои соҳавӣ, устувории бозори молиявӣ, дар дараҷаи муайян нигоҳ

доштани қарзҳои дохилӣ ва берунии давлатӣ таъмин карда мешавад.

1. Нишондиҳандаҳои макроиктисодӣ

Ҳангоми таҳияи дурнамои нишондиҳандаҳои макроиктисодӣ, вазъи иқтисодии ҷаҳон ва кишварҳои узви ИДМ, тағйирёбии нархҳо дар бозори ҷаҳонии молию ашё, тамоюлоти рушди соҳаҳои иқтисодиёт дар солҳои охир ва эҳтимолияти таъсири омилҳои беруна ба иқтисодиёти кишварамон ба инобат гирифта шудааст.

Аз рӯи таҳлилҳо ва баҳодиҳии пешакӣ эҳтимолияти ба 50,8 млрд. сомонӣ расидани ҳаҷми Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (ММД) бо афзоиши воқеии 4,9 фоиз дар соли 2015 мавҷуд мебошад, ки он нисбат ба нишондиҳандаҳои соли 2014 ба маблағи 5,2 млрд. сомонӣ ё 11,4 фоиз бо ифодаи номиналӣ афзоиш меёбад.

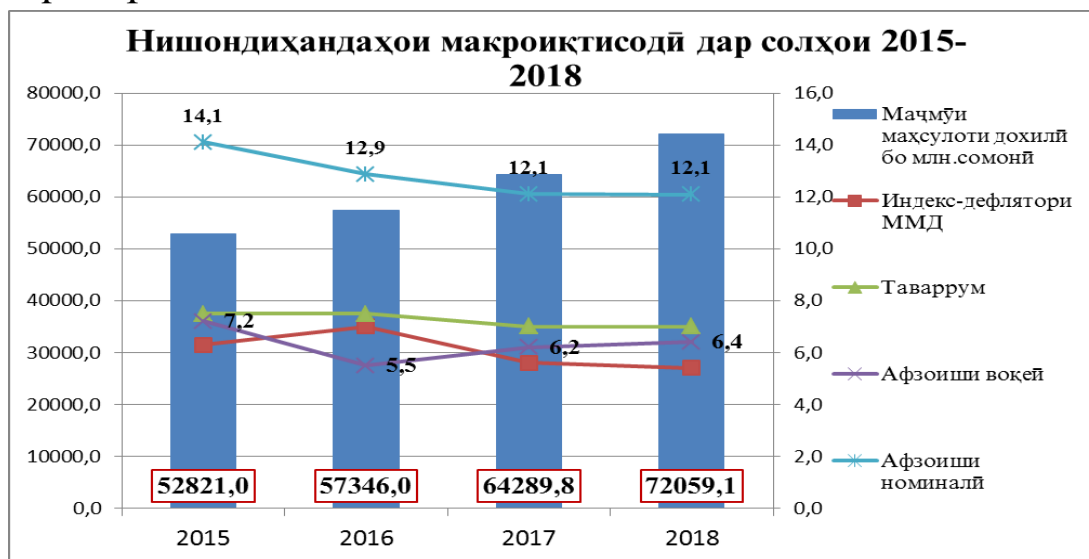
Дар соли 2015 индекс - дефлятори ММД 6,2 фоиз ва меъёри таваррум 7,5 фоиз баҳодиҳӣ мегардад.

Вобаста ба натиҷаҳои пешакии рушди нишондиҳандаҳои иқтисодии дар соли ҷорӣ бадастоянда, дурнамои нишондиҳандаҳои макроиктисодӣ дар солҳои 2016-2018 аз рӯи пешниҳодҳои Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Бонки миллии Тоҷикистон дар рақамҳои зерин ифода ёфтаанд.

Нишондиҳандаҳо	Бучети тасдиқшудаи соли 2015	Дурнамо		
		с. 2016	с. 2017	с. 2018
Маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ (млн. сомонӣ)	52821,0	57346,0	64289,8	72059,1
Афзоиши ММД -и номиналӣ бо %	14,1	12,9	12,1	12,1
Афзоиши ММД-и реалӣ бо %	7,2	5,5	6,2	6,4
Таваррум бо %	7,5	7,5	7,0	7,0
Дефлятори ММД %	6,3	7,0	5,6	5,4
Курби асъори миллӣ нисбати 1 доллари ШМА (сомонӣ)	5,00	6,58	6,81	7,28

Дар давраи миёнамӯҳлат ҳаҷми Маҷмӯи Маҳсулоти Дохилӣ бо афзоиши реалии на камтар аз 6,0 фоиз дар соли 2016 ба маблағи 57346,0 млн. сомонӣ, соли 2017 ба маблағи 64289,8 млн. сомонӣ ва дар соли 2018 ба маблағи 72059,1 млн. сомонӣ дар

назар дошта шудааст, ки афзоиши миёнаи харсолаи номиналии он 12,3 фоизро ташкил медиҳад.

Дар ин давра индекси дефлятор дар доираи тағйирёбии нархҳои истеҳсолӣ дар дохил ва хориҷи кишвар ба инобат гирифта шуда, меъёри он дар соли 2016 – 7,0 фоиз, соли 2017 – 5,6 фоиз ва соли 2018 бошад ба андозаи 5,4 фоиз пешбинӣ гардидааст.

Дар солҳои 2016 - 2018 бо дарназардошти тағйирёбии индекси нархҳои истеъмолӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон меъёри таваррум тибқи дурнамои Бонки миллии Тоҷикистон мувофиқан ба 7,5 – 7,0 ва 7,0 фоиз ва қурби миёнаи солонаи пули милли нисбати 1 доллари амрикоӣ бошад дар соли 2016 аз рӯи 6,58 сомонӣ, соли 2017 аз рӯи 6,81 сомонӣ ва соли 2018 бошад 7,28 сомонӣ пешбинӣ карда шудааст.

Ҳаҷми гардиши савдои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соли 2016 ба маблағи 5585,0 млн. доллари ИМА, дар соли 2017 ба маблағи 5836,0 млн. доллари ИМА ва дар соли 2018 бошад 6128,0 млн. доллари ИМА пешбинӣ гардидааст, ки афзоиши миёнаи солонаи он зиёда аз 4,4 фоизро ташкил медиҳад.

Дар сохтори гардиши савдои хориҷи ҳиссаи содирот ҳамасола рӯ ба афзоиш дошта, дар соли 2016 ба маблағи 1100,0 млн. доллари ИМА, дар соли 2017 ба маблағи 1144,0 млн. доллари ИМА ва дар соли 2018 ба маблағи 1201,0 млн. доллари ИМА пешбинӣ гардидааст.

Ҳаҷми воридот бошад бо афзоиши миёнаи солонаи 4,3 фоиз дар соли 2016 ба маблағи 4485,0 млн. доллари ИМА, дар соли 2017- ум 4692,0 млн. доллари ИМА ва дар соли 2018 бошад 4927,0 млн. доллари ИМА пешбинӣ гардидааст.

Қайд намудан бо маърид аст, ки дар давраи миёнамӯҳлат тарози савдо манфӣ буда, дар соли 2016 – 3385,0 млн. доллари ИМА, дар соли 2017 – 3548,0 млн. доллари ИМА ва дар соли 2018 – 3726,0 млн. доллари ИМА-ро ташкил медиҳад, ки ҳамасола воридот нисбат ба содирот тақрибан 4,1 маротиба зиёд мебошад.

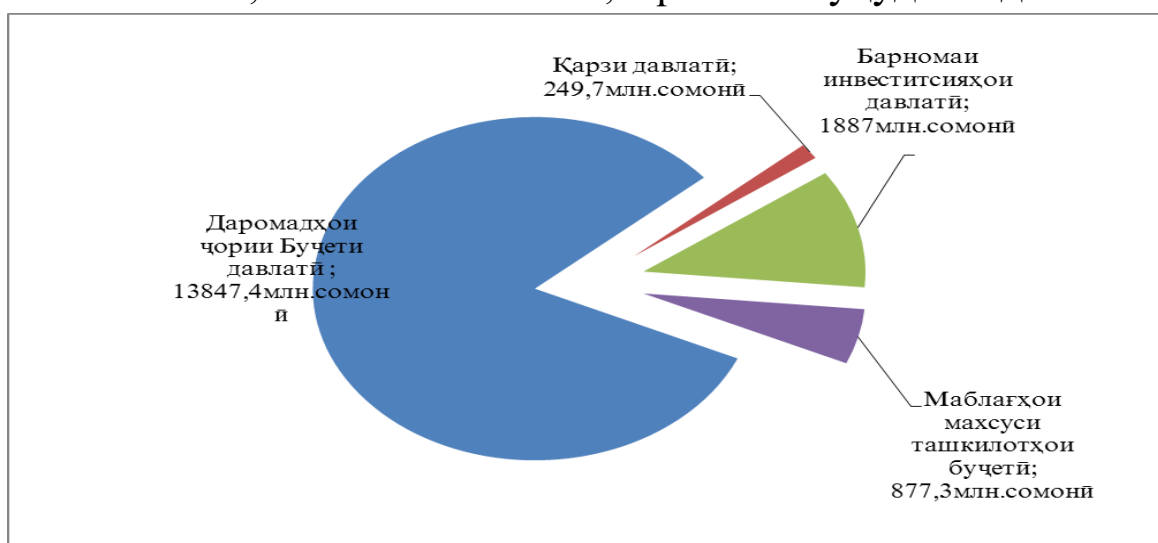
Нишондиҳандаҳои даромади Бюҷети давлатӣ

Нишондиҳандаҳои даромади Бюҷети давлатӣ вобаста ба дурнамои нишондиҳандаҳои макроиктисодӣ, рушди соҳаҳои реалии иқтисодиёт, бо дарназардошти Барномаи давлатии инвеститсионӣ ба нақша гирифта шудаанд.

Дар солҳои 2016 - 2018 дар Бюҷети давлатӣ ҳамаи манбаъҳои маблағгузорӣ, аз ҷумла даромадҳои ҷорӣ, грантҳо, қарзҳо барои амалӣ намудани лоиҳаҳои инвеститсионӣ, инчунин маблағҳои махсуси ташкилотҳои бюҷетӣ нишон дода шудаанд. Бо дарназардошти ин манбаъҳо ҳаҷми умумии Бюҷети давлатӣ бо нишондиҳандаҳои зерин ифода мегарданд.

Нишондиҳандаҳо	с.2015 тасдиқшуда	дурнамо		
		с.2016	с.2017	с.2018
Ҳаҷми умумии даромади Бучети давлатӣ (млн. сомонӣ)	15278,4	16861,5	18554,1	20387,6
<i>нисбат ба ММД (бо %)</i>	28,9	29,4	28,9	28,3
Даромадҳои ҷорӣ бо грантҳо	12634,2	13847,4	15509,1	17190,2
<i>нисбат ба ММД (бо %)</i>	23,9	24,1	24,1	23,9
-Барномаи инвестицияҳои давлатӣ	1838,5	1887,0	1825,3	1562,2
- Қарзҳои давлатӣ (КХ)	24,2	249,7	238,4	597,5
- Маблағҳои махсуси ташкилотҳои бучетӣ	781,5	877,3	981,4	1037,6

Дар соли 2016 ҳаҷми умумии даромадҳои Бучети давлатӣ 16861,5 млн. сомониро ташкил медиҳад, ки он нисбат ба соли ҷорӣ ба андозаи 10,4 фоиз ё ба маблағи 1583,1 млн.сомонӣ зиёд мебошад. Афзоиши Бучети давлатӣ дар ин давра асосан аз ҳисоби даромадҳои ҷории бучети давлатӣ ба маблағи 1213,2 млн.сомонӣ ё 9,6 фоиз ва маблағҳои махсуси муассисаҳои бучетӣ 95,8 млн. сомонӣ ё 12,3 фоиз, аз ҳисоби ҷалби грантҳо ва кредитҳо бошад он ба маблағи 274,0 млн.сомонӣ ё 14,7 фоиз ба вуҷуд омадааст.

2.1 Даромадҳои ҷории Бучети давлатӣ ва манбаъҳои ташаккули онҳо

Афзоиши даромадҳои ҷории Бучети давлатӣ аз рӯи рушди воқеии иқтисодиёти ҷумҳурӣ дар соли 2016 ба маблағи 13847,4 млн. сомонӣ ё 24,1 фоизи ММД, дар соли 2017- ум 15509,1 млн. сомонӣ ё 24,1 фоизи ММД ва дар соли 2018 бошад ба маблағи 17190,2 млн.сомонӣ дар назар дошта шудааст.

Дар давраи миёнамӯҳлат афзоиши миёнаи солонаи даромадҳои ҷорӣ Бюҷети давлатӣ 10,8 фоизро ташкил медиҳад.

Мувофиқи лоиҳаи таҳиягардида даромадҳои ҷорӣ Бюҷети давлатӣ дар соли 2016 аз ҳисоби сарчашмаҳои зерин пешбинӣ гардидааст:

- даромадҳои андозӣ ва пардохтҳои ғайриандозии дохилӣ – 9101,4 млн.сомонӣ бо афзоиши 867,8 млн. сомонӣ, ё ин ки 67,2 фоизи даромадҳо ва 15,9 фоизи ММД;
- аз ҳисоби фаъолияти иқтисодии берунӣ бошад 4432,8 млн. сомонӣ бо афзоиши 132,2 млн. сомонӣ, ё ин ки 32,7 фоизи даромадҳоро ташкил мекунад.

2.2 Маблағҳои махсуси ташкилот ва муассисаҳои буҷетӣ

Маблағҳои махсуси муассиса ва ташкилотҳои буҷетӣ дар соли 2016– 877,3 млн. сомониро ташкил медиҳанд, ки он нисбат ба соли ҷорӣ 12,3 фоиз ё 95,8 млн. сомонӣ зиёд мебошад, ки ин аз устувор гардидани базаи моддӣ ва молиявӣ муассисаҳои буҷетӣ далолат медиҳад. Афзоиши ин нишондиҳанда дар солҳои минбаъда низ идома ёфта, дар соли 2017 – 981,4 млн. сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 1037,6 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки рушди миёнаи солонаи он 10,0 фоизро ташкил мекунад.

3.2 Лоиҳаҳои муштаракӣ инвестиционӣ

Ҳаҷми Барномаи инвестицияҳои давлатӣ бо дарназардошти қарзҳо ва грантҳо дар соли 2016 – 2136,7 млн.сомонӣ, соли 2017– 2063,7 млн. сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 2159,7 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст.

Аз ҷумла, қарзи Ҷумҳурии Халқии Хитой дар соли 2016 ба маблағи 249,7 млн. сомонӣ, дар соли 2017 – ум 238,4 млн.сомонӣ ва дар соли 2018 бошад – 597,5 млн.сомонӣ дар назар дошта шудааст.

Бояд қайд намуд, ки ҳаҷми маблағҳои Барномаи давлатии инвестиционӣ дар соли 2016 - 2018 аз рӯи Стратегияи рушди ҳамкориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ташкилотҳои байналмилалӣ молиявӣ пешбинӣ гардида, вобаста ба такмил ёфтани муносибатҳои молиявӣ бо онҳо ва дигар давлатҳои донор

аз нав дида баромада шуда, ба он тағйиротҳои зарурӣ ворид карда мешавад.

3. Самтҳои асосии нишондиҳандаҳои хароҷоти Буҷети давлатӣ

Хароҷоти Буҷети давлатӣ бо назардошти даромадҳои буҷет ва дефицити он (0,5 Ҷоизи ММД) бо нишондиҳандаҳои зерин пешбинӣ мегардад.

Нишондиҳандаҳо	с.2015 тасдиқшуда	с.2016	с.2017	с.2018
		дурнамо		
Хароҷоти умумии Буҷети давлатӣ (млн. сомонӣ)	15542,5	17148,3	18875,6	20747,9
<i>нисбат ба ММД(бо %)</i>	<i>29,4</i>	<i>29,9</i>	<i>29,4</i>	<i>28,8</i>
аз ҷумла:				
Буҷет	12953,8	14134,2	15888,2	17609,8
<i>нисбат ба ММД(бо %)</i>	<i>24,5</i>	<i>24,6</i>	<i>24,7</i>	<i>24,4</i>
-Барномаи инвестицияҳои давлатӣ	1838,5	1887,0	1825,3	1562,2
- Қарзҳои давлатӣ (КХ)	24,2	249,7	238,4	597,5
- Маблағҳои махсуси ташкилотҳои буҷетӣ	726,0	877,3	923,7	978,3

Дар соли 2016 ҳаҷми умумии хароҷоти Буҷети давлатӣ бо дарназардошти маблағҳои Барномаи давлатии инвестиционӣ, қарзи давлатӣ ва маблағҳои махсуси ташкилоту муассисаҳои буҷетӣ ба маблағи 17148,3 млн.сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки он нисбат ба соли ҷорӣ ба андозаи 10,3 Ҷоиз ё ба маблағи 1605,8 млн. сомонӣ зиёд буда, ба 29,9 Ҷоизи ММД баробар мебошад.

Афзоиши ҳаҷми умумии хароҷоти Буҷети давлатӣ дар солҳои минбаъда низ нигоҳ дошта шуда, афзоиши миёнаи солонаи он 10,1 Ҷоизро ташкил намуда, дар соли 2017 – 18875,6 млн. сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 20747,9 млн. сомонӣ дар назар дошта шудааст, ки мувофиқан ба 29,4 ва 28,8 Ҷоизи ММД баробар мебошанд.

3.1 Бучети заминавӣ

Дар давраи миёнамӯҳлат дар асоси талабоҳои Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи молияи давлатӣ” дар якҷоягӣ бо вазорату идораҳои дахлдори ҷумҳурӣ, бучети заминавӣ аз рӯи соҳаҳо таҳия карда шудааст.

Бучети заминавӣ харочотҳоеро, ки барои амалӣ намудани сиёсати давлат дар доираи санадҳои меъёрию ҳуқуқии амалкунанда, яъне таъмини ҳаҷми талаботи фаъолияти мақомоти давлатӣ ва дигар идораҳои аз бучети давлатӣ маблағгузоришавандаро дар бар мегирад.

Дар соли 2016 ҳаҷми умумии харочоти бучети заминавӣ 15960,2 млн. сомони ро ташкил менамояд, ки он ба 27,8 фоизи ММД баробар буда, нисбат ба бучети тасдиқшудаи соли 2015- ум 417,7 млн. сомонӣ ё ба андозаи 2,6 фоиз зиёд мебошад.

Сабоби зиёдшавии бучети заминавӣ дар соли 2015 ин аз 1-уми сентябри соли равон амалӣ гардидани марҳалаи навбатии зиёдшавии музди меҳнати кормандони соҳаҳои бучетӣ мебошад. Аз ҷумла музди меҳнати кормандони мақомоти ҳокимият ва идоракунии давлатӣ, кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва хизматчиёни ҳарбӣ 15 фоиз, кормандони муассисаҳои маориф, аз ҷумла муассисаҳои таҳсилоти томактабӣ, миёнаи умумӣ ва олий, дигар муассисаҳои соҳаи маориф, илм, фарҳанг, варзиш ва тандурустӣ 20 фоиз, муассисаҳои соҳаи ҳифзи иҷтимоӣ, аз ҷумла хона – интернатҳо барои пиронсолону маъҷубон, шуъбаҳои кумаки иҷтимоӣ дар хона ва истироҳатгоҳу осоишгоҳҳо барои собиқадорони Ҷанги Бузурги Ватанӣ, меҳнат ва шахсони ба онҳо баробаркардашуда 25 фоиз зиёд карда мешавад.

Ҳадди ақал ва ҳадди ниҳоии нафақа аз рӯи синну сол ва нафақаи заминавӣ, инчунин нафақаҳои меҳнатии шахрвандон ба ҳисоби миёна то 20 фоиз ва стипендияи донишҷуён ва дигар намудҳои стипендия 30 фоиз, инчунин музди меҳнати ҳадди ақал 60 фоиз зиёд гардида, андозаи он аз 250 сомонӣ то ба 400 сомонӣ баробар мегардад.

Бучети заминавии соҳаҳои иҷтимоӣ дар соли 2016 – 8081,2 млн. сомони ро ташкил медиҳад, ки он нисбат ба бучети тасдиқшудаи соли 2015- ум 334,5 млн. сомонӣ зиёд буда, 50,5 фоизи ҳаҷми умумии хароҷоти Бучети заминавии давлатиро ташкил медиҳад.

Бучети заминавии соҳаҳои хизматрасонии иқтисодӣ бошад дар соли 2016-ум 4293,9 млн. сомони ро ташкил медиҳад, ки ба 26,9 фоизи ҳаҷми умумии хароҷотҳои заминавӣ баробар мебошад.

3.2 Фосилаи фискалӣ

Дар соли 2016 вобаста ба афзоиши даромадҳои бучети давлатӣ, ҳаҷми умумии бучети заминавӣ ва касри бучети давлатӣ, фосилаи фискалӣ ҷиҳати маблағгузори афзалиятҳои нави бучетӣ муайян карда шудааст.

**Фосилаи фискалӣ = Касри бучети давлатӣ + Ҳаҷми умумии даромадҳои Бучети давлатӣ - Ҳаҷми умумии хароҷотҳои заминавӣ;
Фосилаи фискалӣ = 286,7 + 16861,5 - 15960,2 = 1188,0.**

Дар ин давра фосилаи фискалӣ маблағи 1188,0 млн. сомонӣ, аз ҷумла аз ҳисоби афзоиши ҳаҷми умумии даромадҳо нисбат ба бучети заминавӣ 901,3 млн. сомонӣ ва аз ҳисоби касри бучетӣ давлатӣ 286,7 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки он барои маблағгузори афзалиятҳои нави бучетии соҳаҳо ва идома додани ислохотҳо дар соҳаҳои бучетӣ, инчунин пардохти қарзҳои дохилию берунии давлатӣ равона карда мешавад.

Маблағгузори афзалиятҳои нави бучетии соҳаҳо вобаста ба афзалиятнокии онҳо, аз рӯи имкониятҳои воқеии молиявии Бучети давлатӣ дар давраи миёнамӯҳлат муайян карда шудааст, аз ҷумла барои:

- сектори ҳокимият ва идораи давлатӣ – 47,7 млн.сомонӣ;
- мудофиа ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ - 35,1 млн.сомонӣ;
- соҳаҳои иҷтимоӣ - 545,3 млн.сомонӣ;
- соҳаҳои реалии иқтисодиёт - 483,8 млн.сомонӣ;
- дигарҳо (хизматрасонии қарзҳои дохилӣ ва берунӣ, ӯҳдадорихои

давлат дар назди ташкилотҳои
байналмилалӣ, захираҳо барои
ислоҳоти музди меҳнат ва дигар

Фондҳои захиравии молиявии давлатӣ) - 76,1 млн.сомонӣ
равона мегардад.

3.2 Харочоти ҷорӣ ва асосии Бюҷети давлатӣ

Дар соли 2016 ҳаҷми умумии хароҷоти ҷорӣ Бюҷети давлатӣ ба маблағи 14134,2 млн.сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки он нисбат ба соли ҷорӣ ба андозаи 9,1 фоиз ё ба маблағи 1180,4 млн. сомонӣ зиёд буда, ба 24,6 фоизи ММД баробар мебошад.

Афзоиши ҳаҷми умумии хароҷоти ҷорӣ Бюҷети давлатӣ дар солҳои минбаъда низ нигоҳ дошта шуда, афзоиши миёнаи солонаи он 10,8 фоизро ташкил намуда, дар соли 2017 – 15888,2 млн. сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 17609,8 млн. сомонӣ дар назар дошта шудааст, ки мувофиқан ба 24,7 ва 24,4 фоизи ММД баробар мебошанд.

Дар давраи миёнамӯҳлат дар Бюҷети давлатӣ барои баланд бардоштани сатҳи некӯаҳволии мардум, сифати зиндагӣ, таъмини бехатарии озуқаворӣ, баромадан аз бунбасти коммуникатсионӣ ва ба даст овардани истиқлолияти энергетикӣ, ки самтҳои стратегии давлат мебошанд, диққати махсус дода шудааст.

Маблағгузориҳои асосии мутамаркази давлатӣ дар давраи миёнамӯҳлат пеш аз ҳама барои маблағгузорӣ намудани сохтмон ва барқарорсозии иншоотҳои муҳими давлатӣ, аз ҷумла иншоотҳои энергетикӣ, коммуналӣ ва иншоотҳои соҳаҳои иҷтимоӣ равона гардидааст.

Дар соли 2016 маблағгузориҳои асосии мутамаркази давлатӣ ба маблағи 3122,6 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки нисбат ба соли ҷорӣ 3,8 фоиз ё 113,0 млн.сомонӣ зиёд мебошад.

Дар солҳои минбаъда низ маблағгузориҳои асосии мутамаркази давлатӣ бо афзоиши миёнаи солонаи 6,9 фоиз, дар соли 2017 – 3487,4 млн. сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 3669,3 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст.

4. Харочоти Бучети давлатӣ аз рӯи соҳаҳо

4.1 Бахши ҳокимият ва идоракунии давлатӣ

Дар соли 2016 барои маблағгузорӣ намудани сектори мақомоти ҳокимият ва идораи давлатӣ 1080,1 млн. сомонӣ аз ҳисоби ҳамаи манбаъҳои маблағгузорӣ пешбинӣ гардидааст, ки он нисбат ба соли қорӣ 17,3 фоиз ё 159,4 млн.сомонӣ зиёд мебошад, ки сабаби афзоиши он ин баланд бардоштани музди меҳнат, афзоиши шумораи воҳидҳои корӣ дар соҳаи мазкур ба 510 воҳид ва фарқияти қурби асъор мебошад.

Самти афзалиятноки ин соҳа баҳодиҳии фаъолияти хизматчиёни давлатӣ, дар асоси нишондиҳандаҳои иҷроӣ ӯҳдадорихои мансабӣ, дараҷаи комёб шудан ба натиҷаҳои пешбинишудае, ки ба мақсаду вазифаҳои мақоми давлатӣ ва воҳидҳои сохтори он мувофиқат мекунад, муайян карда шудааст.

4.2 Маблағгузори соҳаҳои иҷтимоӣ

Дар сохтори харочотии Бучети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон соҳаҳои иҷтимоӣ бахши афзалиятнок ба ҳисоб рафта, дар соли 2016 барои маблағгузорӣ намудани ин соҳаҳо 8626,5 млн. сомонӣ аз ҳисоби ҳамаи манбаъҳо пешбинӣ гардидааст, ки нисбат ба соли қорӣ 879,8 млн. сомонӣ ё 11,4 фоиз зиёд буда, 50,3 фоизи ҳаҷми умумии харочотҳои бучети давлатӣ ва 15,0 фоизи ММД-ро ташкил мекунад. Афзоиши маблағгузори ин соҳаҳо дар солҳои минбаъда идома ёфта, дар соли 2017 – 9695,9 млн.сомонӣ ва соли 2018 бошад 10398,5 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки афзоиши миёнаи солони он зиёда аз 10,3 фоизро ташкил мекунад.

Нишондиҳандаҳо	Бучети тасдиқшудаи соли 2015	Дурнамо					
		с. 2016	2016/2015 (%)	с. 2017	2017/2016 (%)	с. 2018	2018/2017 (%)
Соҳаи иҷтимоӣ, ҳамагӣ: (млн. сомонӣ)	7746,7	8626,5	11,4	9695,9	12,4	10398,5	7,2
бо % нисбати ММД	14,7	15,0		15,1		14,4	

<i>аз ҷумла:</i>							
Бучет	7074,1	7989,6	12,9	8990,4	12,5	9680,9	7,7
<i>бо % нисбати ММД</i>	<i>13,4</i>	<i>13,9</i>		<i>14,0</i>		<i>13,4</i>	
<i>аз ҷумла:</i>							
- <i>Фонди музди меҳнат</i>	2413,2	2881,8	19,4	2881,8	0,0	2881,8	0,0
- <i>Хароҷоти асосӣ</i>	853,3	933,2	9,4	859,8	-7,9	923,1	7,4
Барномаи инвеститсияҳои давлатӣ	190,3	91,2	-52,1	141,8	55,5	132,8	-6,4
Маблағҳои махсуси ташкilotҳои бучетӣ	482,2	545,8	13,2	563,7	3,3	584,9	3,8

4.2.1 Соҳаи маориф

Дар соли 2016 ҳадди ниҳии хароҷотҳои соҳаи маориф 3035,1 млн. сомониро ташкил медиҳад, ки ин нисбат ба соли қорӣ 116,5 млн. сомонӣ ё 4,0 фоиз зиёд мебошад. Маблағгузориҳои ин соҳа, дар соли 2017 ба 3514,2 млн.сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 3842,2 млн.сомонӣ ба нақша гирифта шудааст, ки ин ба 5,5 фоизи ММД баробар мебошад.

Таҳияи бучети соҳаи маориф бо назардошти афзалиятҳои соҳавӣ таҳия гардида, дар он ба афзалиятҳои зерин диққати махсус дода шудааст:

- рушди таҳсилоти томактабӣ;
- рушди низоми такмили ихтисос;
- мучаҳҳазонидани муассисаҳои таҳсилоти умумӣ бо таҷҳизоти таълимӣ.

4.2.2 Соҳаи тандурустӣ

Хароҷоти соҳаи тандурустӣ бошад, дар соли 2016 ба маблағи 1422,1 млн.сомонӣ ба нақша гирифта шудааст, ки нисбати соли 2015 ба маблағи 217,6 млн.сомонӣ ё 18,1 фоиз зиёд буда, дар соли 2017 ба 1594,0 млн.сомонӣ ва соли 2018 ба 1652,5 млн.сомонӣ баробар гардида, афзоиши миёнаи солонаи он 11,3 фоизро ташкил мекунад.

Дар ин соҳа сиёсати бучетӣ ба афзалиятҳои зерин равона шудааст, аз ҷумла:

- пешгирӣ, ташхис ва табобати бемории сил ва вараҷа;

- пешгирӣ ва барқарорсозии саломатии кӯдакони маъҷуб, аз ҷумла кӯдакони гирифтори нуқсонҳои модарзодии дил ва табобати беморони гирифтори бемории гурда;

- мустаҳкам намудани базаи моддӣ - техникаии муассисаҳои тандурустӣ.

4.2.3 Соҳаи ҳифзи иҷтимоии аҳоли

Барои маблағгузориҳои соҳаи ҳифзи иҷтимоии аҳоли дар соли 2016 - ум 3210,0 млн.сомонӣ, дар соли 2017-ум 3692,2 млн. сомонӣ ва дар соли 2018 бошад – 3976,4 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки он ба 5,7 фоизи ММД баробар буда, афзоиши миёнаи солони он 11,3 фоизро ташкил мекунад.

Дар ин соҳа ба афзалиятҳои зерини дохилии соҳавӣ, диққати махсус дода шудааст:

- ислоҳоти нафақа ва таъмини саривақтии он ба аҳоли;

-вусъат бахшидани шабакаҳои Марказҳои будубоши рӯзона барои хизматрасонии иҷтимоии пиронсолону маъҷубон ва кӯдакони имконияташон маҳдуд;

- беҳтар кардани таъминоти аҳоли бо маҳсулоти протезию ортопедӣ ва ба роҳ мондани истеҳсоли ватании воситаҳои техникаии тавонбахшӣ;

- таъмин намудани муассисаҳои будубоши доимӣ (статсионарӣ) бо таҷҳизоти тавонбахшии табию иҷтимоӣ.

4.2.4 Соҳаи фарҳанг

Дар соли 2016 маблағгузориҳои соҳаи фарҳанг бо дарназардошти афзалиятҳои соҳавӣ, аз ҷумла ҳифзи мероси таърихӣ фарҳангӣ ва ҳифзи мероси фарҳангии ғайримоддӣ халқи тоҷик, рушди санъати театрӣ ва санъати сирк дар ҷумҳурӣ ба роҳ монда шуда, ҳадди ниҳии хароҷотҳои он ба маблағи 959,4 млн.сомонӣ баробар гардидааст, ки нисбати соли 2015 ба маблағи 222,9 млн.сомонӣ ё 30,3 фоиз зиёд буда, дар соли 2017-ум 895,5млн.сомонӣ ва дар соли 2018 бошад ба маблағи 927,3 млн.сомонӣ ба нақша гирифта шудааст.

4.3 Дастгирии рушди соҳаҳои реалии иқтисодӣ

Дар соли 2016 барои соҳаҳои хизматрасонии иқтисодӣ 4777,7 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки он ба 27,8 фоизи ҳаҷми умумии хароҷотҳои Бюҷети давлатӣ ва 8,3 фоизи ММД баробар мебошад. Маблағгузориҳои минбаъдаи онҳо дар соли 2017 ба маблағи 5176,6 млн. сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 5614,6 млн.сомонӣ пешбинӣ гардидааст.

Нишондиҳандаҳо	Бюҷети тасдиқшудаи соли 2015	Дурнамо					
		с. 2016	2016/2015 (%)	с. 2017	2017/2016 (%)	2018	2018/2017 (%)
Соҳаҳои хизматрасонии иқтисодӣ	4285,9	4777,7	11,5	5176,6	8,3	5614,6	8,5
<i>бо % нисбати ММД</i>	8,1	8,3		8,1		7,8	
- Бюҷет	2671,5	2748,9	2,9	3299,6	20,0	3606,1	9,3
<i>бо % нисбати ММД</i>	5,1	4,8		5,1		5,0	
<i>аз ҷумла:</i>							
<i>- Фонди музди меҳнат</i>	116,8	140,9	20,7	141,0	0,1	141,3	0,2
<i>- Хароҷоти асосӣ</i>	1919,7	1986,0	3,5	2399,2	20,8	2507,9	4,5
Барномаи инвестицияҳои давлатӣ	1566,2	1753,2	11,9	1612,6	-8,0	1383,5	-14,2
- Қарзи давлатӣ (КХ)	24,2	249,7	10,3 баробар	238,4	-4,6	597,5	2,5 баробар
- Маблағҳои махсуси ташкилотҳои бюҷетӣ	24,0	25,9	7,9	26,0	0,7	27,5	5,5

4.3.1 Соҳаи хоҷагии манзилию коммуналӣ

Дар соли 2016 барои маблағгузориҳои соҳаи хоҷагии манзилию коммуналӣ 722,1 млн. сомонӣ маблағ пешбинӣ гардидааст, ки он 1,3 фоизи ММД - ро ташкил намуда, нисбат ба соли 2015 ба андозаи 113,6 млн. сомонӣ кам мебошад, ки сабаби он ба охир расидани як қатор лоиҳаҳои сармоягузорӣ ва сохтмони иншоотҳо дар соҳа мебошад. Маблағгузориҳои ин соҳа дар солҳои минбаъда низ идома ёфта, дар соли 2017 ба маблағи 1074,7 млн. сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 1107,6 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст.

Дар ин соҳа афзалиятҳои асоситарин ин:

- таъмини чорабиниҳои коммуналӣ вобаста ба ободонию вилоят, шаҳру ноҳияҳо ва деҳот;

- беҳтар намудани таъминоти аҳолии ҷумҳурӣ бо оби тозаи нӯшокӣ;

- беҳтар намудани ҳифзи муҳити зист ва васеъ намудани ҳудуди майдонҳои ҷангалзор дар ҷумҳурӣ мебошанд.

4.3.2 Соҳаи сӯзишворию энергетика ва корҳои ҷустуҷӯӣ геологӣ

Соҳаи энергетика яке аз соҳаҳои афзалиятнок дар иқтисодиёти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб рафта, барои таъмини истиқлолияти энергетикӣ ҳамасола аз Бюҷети давлатӣ маблағҳои зарурӣ пешбинӣ мегарданд.

Бояд тазакур дод, ки маблағгузориҳои ин соҳа дар давраи миёнамӯҳлат бо назардошти афзалиятҳои дохилӣ - соҳавӣ таҳия гардида, ҳадди ниҳоии хароҷотҳои он дар соли 2016 аз ҳисоби ҳамаи манбаъҳои маблағгузорӣ ба маблағи 2550,9 млн. сомонӣ ба нақша гирифта шудааст, ки он нисбат ба соли қорӣ ба андозаи 28,0 фоиз ё ба маблағи 577,8 млн. сомонӣ зиёд мебошад. Маблағгузориҳои соҳаи сӯзишворӣ ва энергетика дар соли 2017 дар ҳаҷми 2577,2 млн.сомонӣ ва дар соли 2018 бошад дар ҳаҷми 2883,8 млн.сомонӣ ба нақша гирифта шудааст, ки он ба 4,0 фоизи ММД баробар мебошад.

Барои маблағгузориҳои корҳои ҷустуҷӯӣ геологӣ дар соли 2016- ум 139,4 млн.сомонӣ, дар соли 2017-ум 161,4 млн. сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 235,0 млн. сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки он ба 0,3 фоизи ММД баробар буда, афзоиши миёнаи солонаи он зиёда аз 22,9 фоизро ташкил мекунад.

Ҳангоми таҳияи ҳадди ниҳоии хароҷотҳои соҳаи мазкур ба афзалияти асосии сиёсати давлат, яъне таъмини истиқлолияти энергетикӣ кишвар аҳамияти махсус дода шуда, сохтмон ва барқарорсозии нерӯгоҳҳои оби хурду миёна, инчунин ба роҳ мондани корҳои ҷустуҷӯӣ геологӣ дар соҳаи нафту газ ва ангишт низ самтҳои афзалиятнок ба ҳисоб мераванд.

4.3.3 Комплекси агросаноатӣ

Дар соли 2016 ҳадди ниҳоии хароҷотҳои соҳаи комплекси агросаноатӣ ба маблағи 424,5 млн.сомонӣ, дар соли 2017 – ум

431,2 млн.сомонӣ ва дар соли 2017 бошад ба маблағи 322,5 млн. сомонӣ ба нақша гирифта шудааст.

Дар таҳияи ҳадди ниҳоии хароҷотҳои комплекси агросаноатӣ ҳамаи афзалиятҳои зерсоҳавӣ ба инобат гирифта шуда, сиёсати маблағгузори он ба самтҳои зерин, аз ҷумла:

- дастгирии барномаҳои соҳаи кишоварзӣ ҷиҳати таъмини амнияти озуқаворӣ;

- барқарор намудани қубурҳои баландфишори системаи ирригатсионӣ ва пойгоҳҳои обкашӣ бо техникаи лозима ва зарурӣ;

- гузаронидани корҳои мелиоративӣ ва заминсозӣ равона карда шудааст.

4.3.4 Соҳаи нақлиёт ва коммуникатсия

Маблағгузори соҳаи нақлиёт ва коммуникатсия бо назардошти афзалияти асосии соҳавӣ - баровардани кишвар аз бунбасти коммуникатсионӣ таҳия гардида, дар соли 2016 аз ҳисоби ҳамаи манбаъҳои маблағгузорӣ ба андозаи 902,0 млн.сомонӣ ба нақша гирифта шудааст, ки он дар соли 2017 – 885,3 млн.сомонӣ ва дар соли 2018-ум ба маблағи 1021,4 млн.сомонӣ дар назар дошта шудааст.

Бояд қайд намуд, ки камшавии ҳадди ниҳоии хароҷоти соҳаи мазкур аз ҳисоби кам гардидани Барномаи инвеститсияҳои давлатӣ дар соли 2016 ба маблағи 26,1 млн.сомонӣ ва аз ҳисоби қарзи давлатӣ (ЧХЧ) ба маблағи 13,7 млн.сомонӣ ба вуҷуд омадааст.

Маблағгузори буҷетии ин соҳа, яъне танҳо аз ҳисоби маблағҳои буҷети давлатӣ дар соли 2016 ба андозаи 236,2 млн.сомонӣ дар назар дошта шуда, дар соли 2017 он ба маблағи 301,1 млн.сомонӣ ва дар соли 2018 ба маблағи 364,7 млн.сомонӣ пешбинӣ гардидааст, ки афзоиши миёнаи ҳарсолаи он ба 13,3 фоиз баробар мегардад.

Афзалиятҳои асоситарини соҳа дар давраи миёнамӯҳлат ин:

- сохтмон, таъмиру барқарорсозӣ ва нигоҳдории роҳҳои автомобилгарди ҷумҳурӣ;

- барӯйхатгири ва шаҳодатномакунонии роҳҳои автомобилгарди ҷумҳурӣ;
- беҳтар намудани базаи моддию техникии муассисаҳои роҳдорӣ ба ҳисоб мераванд.

5. Хизматрасонӣ ва идоракунии қарзҳои дохилӣ ва берунӣ давлатӣ

Дар давраи миёнамӯҳлат барои дар сатҳи мӯътадил нигоҳ доштани қарзҳои дохилию берунӣ ва хизматрасонӣ аз рӯи онҳо маблағҳои зарурӣ пешбинӣ шудааст. Аз ҷумла, дар соли 2016 барои хизматрасонии қарзи дохилӣ 177,6 млн.сомонӣ пешбинӣ шуда, ин рақам дар соли 2017 - ум 181,8 млн.сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 186,6 млн.сомониро ташкил медиҳад, ки ин барои Бюҷети давлатӣ ӯҳдадорию иловагӣ буда, ба тағйирёбии сохтори хароҷоти он таъсири ҷиддӣ мерасонад.

Дар соли 2016 барои хизматрасонии қарзи умумии берунаи Ҷумҳурии Тоҷикистон 1007,2 млн. сомонӣ аз ҷумла, қарзи асосӣ 757,1 млн. сомонӣ ва пардохти фоизҳо аз рӯи онҳо 250,1 млн. сомонӣ, мувофиқан дар соли 2017 – 793,9 млн. сомонӣ ва 263,6 млн. сомонӣ, дар соли 2018 бошад – 874,4 млн. сомонӣ ва 274,9 млн. сомонӣ дар назар дошта шудаанд.

Инчунин бояд қайд кард, ки дар солҳои 2015-2018 бо сабаби ба нуқтаи ниҳой расидани хизматрасонӣ аз рӯи қарзи берунӣ маблағи зиёди пардохти қарзи берунӣ асосӣ аз ҳисоби Бюҷети давлатӣ дар назар гирифта шудааст, ки маблағи он дар соли 2016- ум 378,6 млн.сомонӣ, дар соли 2017- ум 401,0 млн.сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 428,6 млн.сомониро ташкил медиҳад.

6. Қасри Бюҷет

Дар соли 2016 барзиёдии хароҷоти Бюҷет нисбат ба даромад - яъне қасри Бюҷети давлатӣ - 0,5 фоизи ММД- ро ташкил намуда, маблағи он 286,7 млн. сомониро ташкил медиҳад.

Дар соли 2017 ин нишондиҳанда 321,4 млн.сомонӣ ва дар соли 2018 бошад 360,3 млн.сомониро ташкил мекунад.

Бо дарназардошти хизматрасонии қарзи берунӣ аз ҳисоби Бюҷети давлатӣ, қасри васеи Бюҷет дар соли 2016 –ум 764,3

млн.сомонӣ ё 1,3 фоизи ММД- ро ташкил дода, дар солҳои 2017-2018 низ ба андозаи 1,1 ва 1,0 фоиз нисбати ММД мувофиқан ба маблағи 722,4 млн.сомонӣ ва 788,9 млн.сомонӣ пешбинӣ мегардад.

Дар соли 2016 пӯшонидани касри Бучети давлатӣ аз ҳисоби фурӯши моликияти давлатӣ, фурӯши векселҳои хазинадорӣ ва аз ҳисоби ҷалби даромадҳои иловагии депозитҳои бучети ҷумҳуриявӣ ва қарзу грантҳои ташкилотҳои байналмиллалии молиявӣ дар назар дошта шудааст, ки он ҳангоми пешниҳоди лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон « Бучети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2016 » дақиқ карда мешавад.

Самтҳои асосии нишондиҳандаҳои макроиктисодӣ ва Бучети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2016-2018 пешниҳодшуда, аз рӯи манбаҳои даромад ва самтҳои хароҷоти аз ҷониби вазоратҳои дахлдор пешниҳод гардида, нишондиҳандаҳои пешакӣ буда, бо дарназардошти тағйир ёфтани вазъияти иқтисодию молиявӣ, ҳангоми таҳияи лоиҳаи Бучети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2016 бори дигар аниқ карда шуда, аз нав пешниҳод карда мешаванд.